

TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ OKUMA EĞİTİMİ DERSİYLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Oğuzhan SEVİM (*)

İzzet ŞEREF (**)

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmen adaylarının Okuma Eğitimi dersiyle ilgili görüş ve önerilerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 80 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşmeden yararlanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi derslerinin Türkçe Öğretim Programı'ndaki amaç ve kazanımlardan kopuk olduğunu, derslerde uygulamaya dayalı etkinliklerin yetersiz kaldığını ve derslerin mesleki tecrübe-ye rehberlik etme noktasında yapılandırılmadığını düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretmen Adayları, Okuma Eğitimi Dersi, Derse Yönelik Görüş, Derse Yönelik Öneriler.

The Opinions and Suggestions of the Turkish Teachers Candidates Regarding the Reading Education Course

Abstarct

The aim of this study is to examine the opinions and suggestions of the turkish teachers candidates regarding the reading education course. Research was based on basic qualitative research design of qualitative research methods. The study group of research was consisted of 80 third-year student studying Department of Turkish education in Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty. Semi-structured interviews were used at the collection of data. The descriptive analysis technique is used in the analysis of the data obtained from interviews. At the end of the study, it was determined that Turkish teachers candidates think reading training course is disconnected from the aims and achievements of the Turkish Education Program, practice-based activities are insufficient and the courses are not configured on the guidance of professional experience.

Keywords: Turkish Teachers Candidates, The Reading Education Course, The Opinions Regarding The Course, The Suggestions Regarding The Course.

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: oguzhan-sevim@windowslive.com)

**) Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: izzet.seref@windowslive.com)

Giriş

İnsanların bilgi edinme yöntemlerinden biri okumadır. Okuma; okuyucu ve yazar arasında uygun bir ortamda gerçekleşen görüş alışverişi (Akyol, 2009) ve bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir (Demirel, 1995; Sever, 2004: 77). Okumak, bireyin kendi kendisini eğitmesini sağlamak için bireyde olumlu ilgi ve etkilerin uyanıp gelişmesine yardım etmektir (Tezcan, 1997). Okumak eylemi basılı veya yazılı bir materyali kavrama yeteneği üst düzeyde düşünme becerilerini gerektiren karmaşık bir süreçtir (Saraçaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003). Bu tanımlardan yola çıkılarak okumanın fiziksel ve zihinsel özelliklere sahip olan ve okuyucu ile yazı arasındaki fiilî bir süreç olduğu söylenebilir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte insanların değişen şartlara uyum sağlayabilmesi için kimi yeni temel becerilerle desteklenmesi ya da insanlara yeni becerilerin kazandırılması ihtiyacı ortaya çıkmış, bu bağlamda öğrenmede temel bir etken olan okuma eğitiminin muhtevasında da bir genişleme başlamıştır. Artık bildiğimiz manada bir sözel okuryazarlık günümüz koşullarında modern insanın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmamaktadır. Günümüz insanının medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık, basılı materyal okuryazarlığı, işitsel okuryazarlık ve çevresel okuryazarlık gibi farklı yeteneklere de sahip olması gerekmektedir (Karataş, 2007). Bu durum okuma eğitiminin önemini daha da artırmaktadır.

Okuma eğitiminde çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörler okuyucuya bağlı faktörler ile çevresel faktörler diye iki kısma ayrılabilir. Okuyucuya bağlı faktörler; görme, işitme, zekâ, dil gelişimi, nörolojik olgunluk, genel hareket yeteneği ve cinsiyet faktörü iken çevresel faktörler ise; aile, arkadaş çevresi, kitap-kütüphane ile okul-öğretmenlerdir (Özbay, 2009). Çevresel faktörlerden biri olan öğretmenin bu süreçte diğer bileşenleri düzenleme ve bunlar arasındaki koordinasyonu sağlaması açısından büyük bir önemi vardır (Pehlivan, 1995). Öğretmenlerin okumanın tüm boyutlarını içselleştirmeleri, okuma ilgisi ve alışkanlığı kazanmaları, öğrencilere model olmaları ve onları yönlendirmeleri; araştıran, sorgulayan, düşünme becerilerini etkili olarak kullanan bireylerin yetiştirilmesinde belirleyici bir faktör olmaktadır (Hopkins, 2004). Öğretmenler okuma konusunda öğrencilere olumlu bir model olmakla sorumludurlar.

Okuma eğitimi sadece ilkökul, ortaokul ve lise eğitimi düzeyinde sınırlandırılmayacak kadar uzun soluklu bir süreçtir. Okuma eğitiminin bu özelliği dikkate alındığında özellikle ana dili eğitiminde bulunan Türkçe öğretmen adaylarına okuma eğitimi verecek olan öğretim üyelerinin derslerde gerçekleştirecekleri etkinliklerin, sürecin başarılı bir şekilde yürütülüp tamamlanmasında belirleyici bir role sahip olduğu söylenebilir.

Etkili okuma becerilerine sahip öğrencilerin yetiştirilebilmesinde öğretmen davranışlarının önemli bir payı vardır. Çünkü öğretmen davranışları öğrenci davranışlarını doğrudan etkileme gücüne sahiptir (Erginer, 1994; Paykoç, 1981). Yani öğretmen davranışları ne kadar nitelikliyse öğrenci davranışları da bu ölçüde değer kazanmaktadır. Etkili bir okuma eğitimi verebilecek öğretmenlerin yetiştirilmesi ise eğitim fakültelerinin ilgili programlarındaki okuma eğitimi derslerinin nasıl yürütüldüğüne ve okuma eğitimi veren

öğretim üyelerinin bu derslerde neler yaptıklarına bağlıdır. Erginer'e (1994) göre öğretmenlerin öğretme sürecinde başarılı olmaları, öğrenmeyi öğretmeyi uygulamaya dökmeleyle mümkündür. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin başarıları üzerinde öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinin ve davranışlarının büyük ölçüde etkili olduğunu (Yıldırım, 1994) ve öğrencilerin öğretmenlerin söylediklerinden çok, yaptıklarından etkilendiklerini ortaya koymuştur (Gözütok, 1988). Bu araştırma sonuçlarından hareketle eğitim fakültele- rindeki okuma eğitimi derslerinin öğretim üeleri tarafından yürütülme tarzının Türkçe öğretmen adaylarının eğitiminde okuma becerilerinin kazanılmasında, Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimine yönelik tutum geliştirmelerinde doğrudan etkili olduğu söy- lenebilir.

Yapılan bu araştırmada Türkçe Eğitimi programında okuma eğitimi dersi alan öğ- retmen adaylarının süreçle ilgili görüşlerinin ve önerilerinin neler olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada şu araştırma sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığıyla ilgili görüşleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterli- liğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yer verilip verilmediğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
4. Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersine yönelik yaptıkları tanımlar nelerdir?
5. Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için ne- ler yapılabileceği hakkındaki görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araş- tırma yaklaşımı bir olgu, olay ya da durum hakkında daha derin ve bütünsel bilgi sağla- ması amacıyla kullanılır (Cresswell, 2003). Nitel araştırma yapanlar çalıştıkları konunun doğal ortamlarında derinlemesine araştırma yaparak insanların araştırılan olguya getir- dikleri anlamları anlamaya ve yorumlamaya çalışırlar (Denzin ve Lincoln, 1998).

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Temel nitel araştırmalar insanların deneyimlerini nasıl anladığını yorumlamaya çalışır. Veri toplama ve analiz süreci ise çalışmanın teorik çerçeve disiplinine bağlıdır (Merriam, 1998). Temel nitel araştırmacıları insanların deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgile- nirler. Temel nitel araştırmacılarının izlemiş olduğu bu yolla araştırmanın amacı yöntem- bilimsel bağlamda örtüşmektedir. Türkçe öğretmen adaylarının okuma dersleriyle ilgili görüş ve önerilerinin incelendiği bu çalışmada araştırma problemlerine yanıt bulmak için temel nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubu, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde 2013-2014 öğretim yılı Güz Yarıyılında Okuma Eğitimi dersini alan toplam 80 üçüncü sınıf öğrencisinden oluşmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersiyle ilgili görüş ve önerilerini alabilmek için uzman görüşlerine de başvurularak 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan formla ilgili uzman görüşü alınmış, iki soru aynı amaca hizmet ettiği gerekçesiyle tek bir soruda birleştirilmiş ve iki soru ise araştırma probleminin çözümüne yönelik olmadığı gerekçesiyle formdan çıkarılmıştır. Böylece nihai görüşme formunda şu beş soru yer almıştır:

1. Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığı ile ilgili görüşlerinizi belirtiniz.
2. Okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterli olup olmadığıyla ilgili görüşlerinizi belirtiniz.
3. Okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yer verilip verilmediğiyle ilgili görüşlerinizi belirtiniz.
4. Okuma eğitimi dersini nasıl tanımlarsınız?
5. Okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için neler yapılabilir? Görüşlerinizi belirtiniz.

Türkçe öğretmen adaylarının Okuma Eğitimi dersiyle ilgili görüş ve önerilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşleri çözümlenerek öncelikle kodlar oluşturulmuş, daha sonra bu kodlar hareketle ulaşılan temalar frekans değerleriyle birlikte verilmiştir.

Bulgular

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiş ve tablolar şeklinde sunulmuştur.

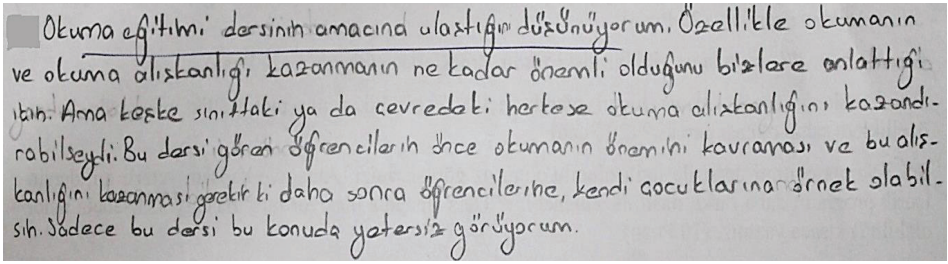
Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığı ile ilgili görüşleri Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Okuma Eğitimi Dersinin Amacına Ulaşip Ulaşmadığı İle İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri

	Evet, okuma eğitimi dersi amacına ulaşılıyor.	Hayır, okuma eğitimi dersi amacına ulaşmıyor.	Bu konuda herhangi bir düşüncem yok.
f	55	17	8

Tablo 1'e bakıldığında Türkçe öğretmen adaylarının 55'inin okuma eğitimi dersinin amacına ulaştığını, 17'sinin ise bu dersin amacına ulaşmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır. Türkçe öğretmen adaylarının 8'inin ise konu ile ilgili düşüncelerinin olmadığı görülmektedir.

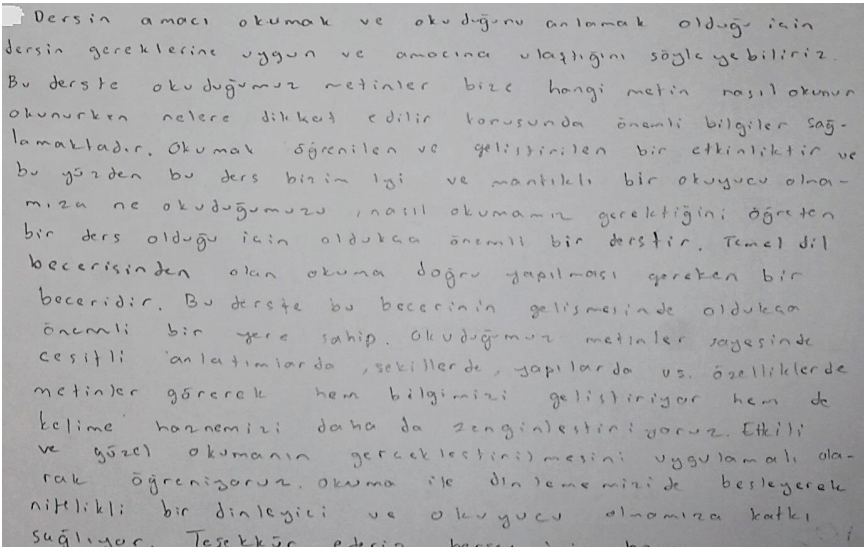
Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığıyla ilgili 38 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşünü yansıtan Şekil 1'e göre ders, Türkçe öğretmen adaylarına okumanın ve okuma alışkanlığı kazanmanın ne kadar önemli olduğunu hissettirdiği için amacına ulaşmaktadır. Dersin bu yönüyle amacına ulaştığını düşünen öğretmen adayı, toplumun diğer kesimlerine ulaşmada ise eksik kaldığını düşünmektedir.

Okuma eğitimi' dersinin amacına ulaştığını düşünüyorum. Özellikle okumanın ve okuma alışkanlığı kazanmanın ne kadar önemli olduğunu bizlere anlattığı için. Ama sadece sınıftaki ya da çevredeki herkes okuma alışkanlığını kazanabilir. Bu dersi gören öğrencilerin önce okumanın önemini kavraması ve bu alışkanlığı kazanması gerekir ki daha sonra öğrencilerine, kendi çocuklarına örnek olabilir. Sadece bu dersi bu konuda yetersiz görüyorum.

Şekil 1. 38 numaralı Türkçe öğretmen adayının Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığı ile ilgili görüşleri

Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığı hakkında 30 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşleri Şekil 2'de verilmiştir.

Dersin amacı okumak ve okuduğunu anlamak olduğu için dersin gereklerine uygun ve amacına ulaştığını söyleyebiliriz. Bu derste okuduğumuz metinler bize hangi metin nasıl okunur okunurken nelere dikkat edilir konusunda önemli bilgiler sağlamaktadır. Okumak öğrenilen ve geliştirilen bir etkinliktir ve bu yüzden bu ders bizim için ve mantıklı bir okuyucu olmamıza ne okuduğumuzu nasıl okumanın gerektiğini öğreten bir ders olduğu için oldukça önemli bir derstir. Temel dil becerisinden olan okuma doğru yapılması gereken bir beceridir. Bu derste bu becerinin gelişmesinde oldukça önemli bir yere sahip. Okuduğumuz metinler sayesinde çeşitli anlatımlarda, şekillerde, yapılar da vs. özelliklerde metinler göreceğimiz hem bilgilerimizi geliştiriyor hem de kelime hazinemizi daha da zenginleştiriyoruz. Etkili ve güzel okumanın gerçekleştirilmesini uygulamalı olarak öğreniyoruz. Okuma ile dinlememizde besleyerek nitelikli bir dinleyici ve okuyucu olmamıza katkı sağlıyor. Teşekkür ederim.

Şekil 2. 30 numaralı Türkçe öğretmen adayının Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşip ulaşmadığı ile ilgili görüşleri

Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşmış ulaşmadığı ile ilgili 25 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşünü yansıtan Şekil 3'e göre dersin, Türkçe öğretmen adaylarına meslek hayatlarında öğrencilerine okuma bilinci kazandırmak için neler yapmaları gerektiği, onlara ne tarz veya hangi düzeyde kitaplar önerebilecekleri ve bu kitaplar üzerindeki değerlendirmeleri nasıl yapabilecekleri gibi konularda yardımcı olmadığı için amacına ulaşmadığı anlaşılmaktadır.

- Bu dersin amacına uygun programlandırıldığı düşünmüyorum. Alınan eğitimin öğrencilere yönelik olması gerektiği kanaatindeyim. Onlara okuma alışkanlığı kazandırıcı bilgiler sunulması, hangi sınıfa ne tarz ve hangi kitapların önerilmesi gerektiği ile ilgili bilgilendirilmeler yapılması gerekir. Onların düzeyine uygun kitapları okuyup değerlendirmeleri yapılabilir. Eski kütüphanelerimizi oluşturabiliriz. Çeşitli yıllarda beri ders bize yönelik devam ediyor oysaki ileride öğrencilerimiz olacak çocuklara yönelik olması gerekir diye düşünüyorum.

Şekil 3. 25 numaralı Türkçe öğretmen adayının Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşmış ulaşmadığı ile ilgili görüşleri

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterliliğine ilişkin görüşleri Tablo 2'de ifade edilmiştir.

Tablo 2. Okuma Eğitimi Dersinin İçerik ve Kapsamının Yeterliliği İle İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri

	Evet, dersin içeriği ve kapsamı yeterlidir.	Hayır, okuma eğitimi dersinin içeriği ve kapsamı yeterli değildir.	Bu konuda herhangi bir düşüncem yok.
f	46	15	19

Tablo 2'ye göre Türkçe öğretmen adaylarının 46'sının okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterli olduğunu, 15'inin yeterli olmadığını düşündükleri ve 19'unun ise konu hakkında herhangi bir fikre sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterli olup olmadığı ile ilgili 27 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşünü yansıtan Şekil 4'e bakıldığında dersin daha yararlı hâle getirilmesi için içeriğinin zenginleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Öğretmen adayı dersin amacının temelinde okuma bilinci ve alışkanlığı kazandırmak olduğunu düşünerek okuma metinlerinin sayısının artırılması ve okuma çalışmalarının sıkça tek-

rarlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca ilgili Türkçe öğretmen adayının dersin birçok yazarı okumaya ve tanımaya olanak sağlayacak şekilde içeriğinin şekillendirilmesi gerektiğine dikkat çektiği görülmektedir.

Okuma eğitimi dersi daha yararlı bir ders haline getirilebilir. Dersin içeriği daha da zenginleştirilerek kavraması kolay hale getirilebilir. Dersin amacı okuma üzerine kurulu olduğundan dolayı okuma metinlerinin artırılması ve okuma çalışmalarının sık sık tekrarlanması gerekmektedir. Dersin amacı ve kapsamını yeterli buluyorum. Gerek okutulan metinler gerekse dersin işleniş biçimi dersin amacına yöneliktir. Dersin birçok yazarı okumaya ve tanımaya olanak sağlması gerektiğini düşünüyorum. Temel dil becerilerinden biri olan okumayı, hem konuşma, hem yazma hem de dinleme üzerine etkilerine daha da ağırlık verilmesine özen gösterilmelidir.

Şekil 4. 27 numaralı Türkçe öğretmen adayının Okuma eğitimi dersinin içerik ve kapsamının yeterliliği ile ilgili görüşleri

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yer verilmesiyle ilgili görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Okuma Eğitimi Dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki Okuma Alanı ile İlgili Amaç ve Kazanımlara Yer Verme Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

	Evet, dersin içeriğinde okuma alanıyla ilgili programdaki amaç ve kazanımlara yeterince dikkat ediliyor.	Hayır, dersin içeriğinde okuma alanıyla ilgili programdaki amaç ve kazanımlara yeterince dikkat edilmiyor.	Bu konuda herhangi bir düşüncem yok.
f	15	39	26

Tablo 3'te Türkçe öğretmen adaylarının 15'inin okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yeterince yer verildiğini, 39'unun yeterince yer verilmediğini düşündükleri ve 26'sının ise konuyla ilgili bir görüşünün olmadığı görülmektedir.

Okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yer verme hakkında 40 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşünü yansıtan Şekil 5'e dikkat edildiğinde kazanımlarda okuduğunu anlamaya yönelik ifadelerin yanında uygulamaya yönelik olan ifadelere de yer verilmesi gerektiği üzerinde

durulduğu anlaşılmaktadır. İlgili öğretmen adayının dersin uygulamaya dönük amaç ve kazanımlara yeterince yer verilmediğine dikkat çektiği görülmektedir.

Kapsam yeterli, Daha çok uygulamaya ya da birden çok
duyuru ya aldığı etkilere yer verilebilir. Daha çok kazanımlarda
okudunu anlatmaya yönelik ifadeler yer alırlar. Bunun yanında
uygulamaya dönük kazanımlara da yer verilmelidir. Ders amacına
ulaşır. Çünkü bu sayede farklı okuma yöntem ve tekniklerini
öğreniyoruz. Nasıl bir okuma eğitimi yaptıracağımız konusunda
bilgi ediniyoruz. Öğrenci niteliklerini tespit ederek ona yönelik
bir okuma planı hazırlanması öğreniyoruz.

Şekil 5. 40 numaralı Türkçe öğretmen adayının okuma eğitimi dersinde Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma alanı ile ilgili amaç ve kazanımlara yer verilmesiyle ilgili görüşleri

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersiyle ilgili yapmış oldukları tanımlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Okuma Eğitimi Dersini Tanımlamaları

Tanımlar	f
Öğretmen adaylarına okuma bilinci, zevki ve alışkanlığı kazandıran bir derstir.	28
Öğrencilere okuma ile ilgili nasıl yardımcı olunacağı konusunda Türkçe öğretmen adaylarına rehberlik eden bir derstir.	18
Meslek hayatında rehber olmak yerine, Türkçe öğretmen adaylarına nasıl okuma yapılacağını öğreten bir derstir.	12

Tablo 4'e bakıldığında Türkçe öğretmen adaylarının 28'inin okuma eğitimi dersini "Öğretmen adaylarına okuma bilinci, zevki ve alışkanlığı kazandıran bir derstir.", 18'inin "Öğrencilere okuma ile ilgili nasıl yardımcı olunacağı konusunda Türkçe öğretmen adaylarına rehberlik eden bir derstir." ve 12'sinin "Meslek hayatında rehber olmak yerine, Türkçe öğretmen adaylarına nasıl okuma yapılacağını öğreten bir derstir." şeklinde tanımladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 5'te Türkçe öğretmen okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için neler yapılabileceği konusundaki görüşleri verilmiştir.

Tablo 5. Okuma Eğitimi Dersinin Daha Verimli Olması İçin Neler Yapılabileceği Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Öğretmen Adaylarının Görüşleri	f
Farklı türlerde edebî eserlerin okunup farklı yöntemler doğrultusunda bu eserler hakkında tartışmalar yapılmalıdır.	21
Dersin daha verimli olması için okuma etkinliklerine sıkça yer verilmelidir.	21
Dersin programı dışında farklı türde okumalar yapmak, dersi daha verimli hâle getirir.	20
Dikkati sürekli kılmak için öykü-şiir yarışması, şiir dinletisi gibi etkinlikler yapılmalıdır.	18
Ders saati dörtten ikiye indirilmelidir.	11
Dersin teorik bilgilerden çok uygulama çalışmalarını ön plana çıkarması gerekir.	10
Doğru ve faydalı okumanın nasıl yapılacağı konusunda sıkça uygulama yapılmalıdır.	9
Okuma teknikleri ile ilgili farklı kaynaklara yönlendirmeler yapılmalıdır.	7
Derste belli bir kitabın takip edilmemesi gerekir.	7
Derste belirli bir kitabın takip edilmesi verimli olur.	7
Ders içeriğinde neredeyse birbirinin tekrarı olan konular aynı başlık altında toplanmalıdır.	7
Genel kültürü geliştirmesi için farklı türde okumalar teşvik edilmelidir.	5
Derste sürekli olarak okuma çalışması yapılmamalıdır.	5
Derste özellikle 100 temel eseri içinde yer alan metinler, yazarlar ve şairler hakkında sürekli bilgilendirmeler yapılmalıdır.	5
Kelime haznesi geliştirmesi açısından sürekli farklı türde eserler okumaya özen gösterilmelidir.	4
Derste okuma becerisinin diğer temel dil becerileri üzerindeki etkisi sürekli vurgulanmalıdır.	4
Derslerde uygulama metni olarak kullanılacak metinleri öğrencilerin hazırlamasına imkân tanınmalıdır.	4
Derste nasıl sesli okuma yapılacağı konusunda uygulamalara sıkça yer verilmelidir.	3
Ders lisans eğitiminin beşinci döneminde değil, birinci döneminde verilmelidir.	3
Ders karşılıklı konuşmalarla veya tartışmalarla yürütülürse daha faydalı olur.	2
Dersin bir saatini sosyal ortamlarda kitap okuyarak geçirip örnek olma görevini yerine getirmeliyiz.	1
Ders görsel materyallerle desteklenerek sunulmalıdır.	1

Tablo 5' e bakıldığında Türkçe öğretmen adaylarının 21'inin farklı türlerde edebî eserlerin okunup çeşitli yöntemler doğrultusunda bu eserler hakkında tartışmalar yapıldı-

ğında, okuma etkinliklerine sıkça yer verildiğinde, 20'sinin dersin programı dışında farklı türde okumalar yapıldığında, 18'inin dikkati sürekli kılmak için öykü-şiir yarışması, şiir dinletisi gibi etkinlikler yapıldığında, 11'inin ders saatinin haftada 4 saatten 2 saate indirildiğinde ve 10'unun ise derste teorik bilgilerden çok uygulama çalışmalarının ön plana çıkarıldığında okuma eğitimi dersinin daha verimli geçeceğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Okuma bilinci oluşturma, okuma alışkanlığı kazandırma açısından okuma eğitimi derste önemli bir derstir. Türkçe eğitimi alanında öğrencilerse bu derste çeşitli kitaplar okunmalı, üzerinde tartışılmalı ve incelenmelidir. Uygulamalara açıklık verilmelidir. Öğrencilerimizde okuma zevki, okuma bilinci ve alışkanlığı kazandırma konusunda bizlere önemli öneriler düşüyor. Bu yönden okuma konusunda bu dersin bir bilgilendirme önemli. Ders süresi çok uzun olduğu için çeşitli etkinlikler yapılabilir. Edebi metinlerden örnekler okutulmalı veya dinletilmelidir. Yazarlar ve şairler hakkında ve daha çok eserleri hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Özellikle orta öğretim düzeyindeki eserler tartışılmalıdır. Ders kitabında verilen örnek kitaplar bu konuda bize yol göstericilerdir. Verilen uygulamalar ve metinler dersin içeriğini zenginleştiriyor.

Şekil 6. 20 numaralı Türkçe öğretmen adayının okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için neler yapılabileceği konusunda görüşleri

Okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için neler yapılabileceği ile ilgili 20 numaralı Türkçe öğretmen adayının görüşünü yansıtan Şekil 6'ya göre, derste çeşitli kitaplar okunmalı ve bu kitaplar üzerinde tartışmalar/değerlendirmeler yapılmalıdır. Yani öğrenilen okuma yöntem ve tekniklerinin pekişmesi için bolca uygulama yapılmalıdır. Bunun yanında farklı türlerdeki edebî metinler okutulup dinletilmelidir. Ortaöğretim düzeyine hitap eden çeşitli eserler ve yazarları/şairleri tanıtılmalıdır. Ayrıca ilgili öğretmen adayının dersin iki saatinin teorik, iki saatinin ise uygulama olmasından dolayı farklı etkinliklere yer verilmesi gerektiği üzerinde durduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersleriyle ilgili görüşlerinin incelendiği bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Birinci araştırma sorusundan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık %60'ı okuma eğitimi derslerinin amacına ulaştığını dü-

şünürken yaklaşık %21'i bu derslerin amacına ulaşmadığını düşünmektedir. Görüşme formundan elde edilen verilerin analiziyle öğretmen adaylarının dersin amacına yönelik algılarının ise okuma ve okuma alışkanlığı kazandırma, okuduğunu doğru anlama, metne göre okuma becerisi, etkili ve güzel sesli okuma becerisi, meslek hayatında öğrencilere okuma bilinci kazandırma gibi beceriler üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Okuma eğitimi dersinin amacına ulaşmadığını düşünen öğretmen adaylarının bu görüşlerine dayanak olarak ileri sürdükleri temel olgu ise bu derslerin öğretmen adaylarının meslek hayatlarında onlara ortaokul öğrencilerine rehberlik edebilecekleri becerileri kazandırmada eksik kalmasıdır. Öğretmen yetiştirme sürecinin sadece bir kişinin yetiştirilmesi olmayıp bütün bir eğitim sistemine etki edebilecek kişilerin yetiştirilmesi demek olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının bu tespitinin dikkate alınması gerektiği söylenebilir (Topuzkanamış, 2009). Türkçe öğretmen adaylarının bu görüşlerinden hareketle eğitim fakültelerinde yürütülen okuma eğitimi derslerinde öğretmen adaylarının okuma becerisi ihtiyaçlarına önem verilirken ortaokul öğrencilerinin okuma becerisiyle ilgili ihtiyaçlarının ihmal edildiği sonucuna ulaşılabilir. Okullarda verilen derslerin büyük çoğunluğunun okumayı gerektirdiği, iyi okuyamayan ve okuduğunu kavrayamayan bir öğrencinin ise başarılı olamayacağı (Karatay, 2007) göz önünde bulundurulduğunda Türkçe öğretmen adaylarının bu tespitinin okuma eğitimi dersleri açısından önemini ortaya koymaktadır.

İkinci araştırma sorusundan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık %58'i okuma eğitimi derslerinin içerik ve kapsamının yeterli olduğunu düşünürken yaklaşık %19'u bu derslerin içerik ve kapsamının yeterli olmadığını düşünmektedir. Türkçe öğretmen adaylarının bu araştırma sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde her ne kadar büyük bir çoğunluğu derslerin içerik ve kapsamının yeterli olduğunu düşünse de yine de zenginleştirilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmüştür. Türkçe öğretmen adaylarının dersin içerik ve kapsamının zenginleştirilmesinden kastettikleri husus ise okuma metinlerinin sayısının artırılması ve okuma çalışmalarının sıkça tekrarlanmasıdır.

Üçüncü araştırma sorusundan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık %19'u dersin içeriğinde okuma alanıyla ilgili programdaki amaç ve kazanımlara yeterince dikkat edildiğini düşünürken yaklaşık %49'u bunun böyle olmadığını düşünmektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuca göre Türkçe öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu okuma derslerinin Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma amaç ve kazanımları bağlamında yürütülmediğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının bu şekilde düşünmelerine temel olan en önemli etkenin ise okuma eğitimi derslerinde uygulama etkinliklerine yeterince yer verilmemesidir. Türkçe Öğretim Programı'ndaki okuma amaç ve kazanımlarının özellikle davranışa dönük olması göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının bu görüşünün program temelinde önemli bir husus olduğu söylenebilir.

Dördüncü araştırma sorusundan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmen adaylarının yaklaşık %48'i okuma eğitimi derslerini öğretmen adaylarına

okuma bilinci, zevki ve alışkanlığı kazandıran bir ders; %31'i öğrencilere okuma ile ilgili nasıl yardımcı olunacağı konusunda Türkçe öğretmen adaylarına rehberlik eden bir ders; %21'i ise meslek hayatında rehber olmak yerine, Türkçe öğretmen adaylarına nasıl okuma yapılacağını öğreten bir ders olarak tanımlamaktadır. Öğretmen adayları tarafından yapılan bu tanımlar, ilgili literatürle de paralellik göstermektedir (Demirel ve Şahinel, 2006; Ünalın, 2001). Elde edilen bu sonuçlara bakıldığında Türkçe öğretmen adaylarının %69'unun okuma eğitimi derslerinin doğrudan öğretmen adaylarının gelişimine yönelik bir ders olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının %31'i ise meslek hayatında karşılaşacakları ortaokul öğrencilerine okuma ile ilgili rehberlik edebilme becerilerini kazandıran bir ders olarak tanımlamaktadır. Türkçe öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun okuma eğitimi derslerini sadece akademik yaşamları çerçevesinde değerlendirmeleri, okuma eğitimi ile ilgili benmerkezci ve faydacı bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Bu algının oluşmasında etkili olan faktörlerin başında ise okuma eğitimi derslerinin içeriğinin geldiği düşünülmektedir.

Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında yürütülen derslerde yararlanılan okuma eğitimi ders kitaplarına bakıldığında şu başlıklarla karşılaşılmaktadır:

- Okuma eğitiminin kuramsal boyutu
- Okuma stratejileri
- Okuma teknikleri
- Metin türlerine göre okuma eğitimi
- Okuma sevgisi ve alışkanlığı
- Okuma becerisini ve alışkanlığını geliştirme yolları

Okuma eğitimi derslerinde ele alınan bu başlıklar okuma eğitimi derslerinin kuram ağırlıklı olarak yürütüldüğünü, uygulama basamağının zayıf kaldığını, daha da önemlisi, esas hedef kitle olan ortaokul öğrencilerinin gözardı edildiğini ve okuma eğitimi derslerinin akademik bir çerçeveye sınırlandırıldığını göstermektedir. Oysa okuma becerisinin ortaokul öğrencilerinin öğrenme süreçlerinde çok önemli bir yere sahiptir; okuma becerisi öğrencilerin sadece Türkçe dersindeki başarılarını değil, diğer tüm derslerindeki başarılarını önemli ölçüde etkilemektedir (Göçer, 2008; Öz ve Çelik, 2007). Bu bağlamda okuma eğitimi derslerinin sadece universal bir düzeyde ele alınması, okuma eğitimi ders kitaplarındaki ortak başlıklarla Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersini tanımlamalarının örtüşmesi sonucunu doğurmaktadır.

Beşinci araştırma sorusundan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmen adaylarının %12'si okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için farklı türlerde edebî eserlerin okunup farklı yöntemler doğrultusunda bu eserler hakkında tartışmalar yapılması ve okuma etkinliklerine daha çok yer verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Öğretmen adaylarının %11'i dersin programı dışında farklı türde okumalar yapılması gerektiğini düşünürken %10'u dikkati sürekli kılmak için öykü-şiir yarışması, şiir dinletisi gibi etkinlikler yapılması gerektiğini düşünmektedir.

Türkçe öğretmen adaylarının okuma eğitimi dersinin daha verimli olması için ortaya koydukları fikir ve öneriler bütünsel olarak ele alındığında dördüncü araştırma sorusundan elde edilen bulgularla bir paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır. Beşinci araştırma sorusundan elde edilen bulgularla okuma eğitimi derslerinde kullanılan okuma eğitimi kitaplarındaki temel başlıklar arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Fikirler ve öneriler arasındaki farklılıkların ise Türkçe öğretmen adaylarının bu alt başlıkların işleniş yoğunluğu ve şekliyle ilgili edindikleri izlenimlerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle konuyla ilgili uzman ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Eğitim fakültelerindeki okuma eğitimi dersleri program bağlamında ele alınarak incelenmeli ve bu derslerde yapılan etkinliklerin programda ortaya konulan amaç ve kazanımları ne oranda karşıladığı tespit edilmelidir.
- Eğitim fakültelerindeki okuma eğitimi derslerinin hedefinde sadece öğretmen adaylarının ilgi ve ihtiyaçlarının mı; yoksa ortaokul öğrencilerinin de ilgi ve ihtiyaçlarının derse konu edilmesi gerektiği konusunda ilgili inceleme ve tespitlerde bulunulmalıdır.
- Eğitim fakültelerindeki okuma eğitimi derslerinin kuramsal boyutunun yanında uygulama boyutunun da dikkate alınıp alınmadığı ve uygulama boyutunda ne gibi etkinliklerin yapılabileceği, gerçekleştirilecek kapsamlı araştırmalarla ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Akyol, H. (2009). *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A. Yayınları
- Cresswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design* (2. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Demirel, Ö. (1995) *Türkçe programı ve öğretimi*. Ankara: Usem Yayınları.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (1998). Entering the field of qualitative research. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Editörler), *The Landscape of qualitative reseach theories and issues* (s. 1-34). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Erginer, E. (1994). Öğrenmeyi öğretme disiplini geliştirme. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 94, 15-21.
- Göçer, A. (2008). *Etkinlik temelli ilkokuma ve yazma öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözütok, F. D. (1998). *Öğretmen eğitiminde meslek formasyonu öğretiminin öğretim elemanı davranışlarına yansımaları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Hopkins, G. (2002). *Sustained silent reading*. <http://www.educationworld.com/acurr/curr038.shtml> internet sitesinden 26.01.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Karatay, H. (2007). İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama becerileri üzerine alan araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Öz, F; Çelik, K. (2007). *Uygulamalı ilk okuma yazma öğretimi*. (6.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2009). *Anlama teknikleri I: Okuma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Paykoç, F. (1981). *Sınıf içi sözel öğretmen davranışlarının erişiyeye etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, H. (1995). Öğretmen davranışlarının etkililiği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 98, 20-25.
- Saraçoğlu, A.S., Bozkurt, N., Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (12), 149–158.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (1997) *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Topuzkanamış, E. (2009). *Öğretmen adaylarının okuduğunu anlama ve okuma stratejilerini kullanma düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldıran, G. (1994). Türkiye’de eğitim sorunları. *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, 15, 1-16.